

Az EMG megalakulása az Egyesült Izzó és az Orion vállalatokon keresztül

Az Egyesült Izzó volt a bölcsője a magyar elektronikai műszergyártásnak is.

A rádiócső, rádiókészülék fejlesztéshez és a gyártáshoz mérőműszerek kellettek. Mivel a piacon ilyeneket venni nem tudtak, erre a célra *önálló szervezeti* egységeket hozott létre az Izzó, ami később az *Orion gyárban működött.*

Ennek a gyáregységnek a vezetésére hívta meg a háború után Amerikából Wohl Hugó, az Orion gyár vezérigazgatója, Striker Györgyöt, aki később az *Orionból kivált munkatársakkal* létrehozta a haza műszergyártás kiemelkedő műhelyét az *Egyesült Mérőműszer és Készülékgyártó az Elektromos Mérőkészülékek Gyárát az EMG-t.*

AZ **ORION**

RÁDIÓ VILLAMOSSÁGI ÉS ÜVEGIPARI N.V.

CÉGBŐL AZ ELEKTRONIKUS MÉRŐKÉSZÜLÉKGYÁRTÓ
RÉSZLEG F. ÉVI JÚLIUS HÓ 1-VEL KIVÁLT ÉS

**ELEKTRONIKUS
MÉRŐKÉSZÜLÉKEK
GYÁRA N.V.**

CÉGNÉV ALATT ÚJ VÁLLALATKÉNT MEGALAKULT

KÉRJÜK ÚJ CÍMÜNKET ELŐJEGYZENII

BUDAPEST, IV., (ÚJPEST), ERZSÉBET-UTCA 2-4

POSTAI CÍM: BUDAPEST 62, POSTAFIÓK: 308.

*

Szocialista gazdálkodásunk mind fokozottabb fellendülése és nép-gazdaságunk első öt éves terve az ipart, de elsősorban a nehézipart eddig soha nem látott mértékben fejleszti fel. Az iparra háruló hatalmas feladatok sikeres elvégzése igen sokféle, többek között elektronikus mérőkészülék előállítását teszi szükségessé. Az önálló elektronikus mérőkészülékgyár létesítését ezért határozta el kormányzatunk. 1951. évi gyártási tervünket már ezen szükségletek figyelembe vételével úgy igyekszünk összeállítani, hogy a legyártott készülékek a sokféle ipari, kutatási és oktatási célnak mind belföldi, mind külföldi viszonylatban megfeleljenek.

Felkérjük megrendelőinket arra, hogy tervszerű munkánk elősegítése céljából már most közöljék velünk 1951. évi szükségletüket, hogy azoknak kielégítését időben biztosítani tudjuk.

Kereskedelmi osztályunk a 292-857 és 200-511 számú közvetlen távbeszélő vonalakon is készséggel rendelkezésre áll.

Profiltisztítás - Az EMG megalapítása

Az Orionban a rádiógyártás mellett a műszergyártásnak hagyományai voltak. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a Jóvátételi Bizottság a háború után a Tungstrammal együtt nem számolta fel az Orion gyár termelő kapacitását.

A felszabadulás után amikor még Budapesten harcok folytak az ORION igazgatója Forgács Vilmos, aki oroszul tudott, kapcsolatba lépett a szovjet parancsnokságokkal és a szovjet hadsereg részére telepesek rádiókészülékeket gyártott az ORION gyár.

Vállalkoztak továbbá egy komplett elektronikus műszerpark kidolgozására a jóvátételi programok keretében. Az Orion igazgatója Wohl Hugó foglalkozott a kereskedelmi, gazdasági kérdések megoldásával. Az ORION gyár ekkor már az Izzó leányvállalat volt és Wohl az Aschnernek egyik legjobb tanítványának tekinthető.

-írta visszaemlékezésében dr. Almássy György, aki 1946-tól, a későbbi Kossuth-díjas Tyczenszky Zsigmond, volt lengyel menekült által vezetett Orion műszerfejlesztési osztályon dolgozott, és később az EMG megalakításában is részt vett Striker György oldalán.

Striker György egy interjúban így emlékezik erre vissza:

„Mikor Jaszterzsemszkij szovjet híradós őrnagy, katonai parancsnokként átvette az Orion rádiógyárat az ott talált műszereket olyan nagyra értékelte, hogy haladéktalanul intézkedett a gyár további folyamatos termelésének fenntartásáról. Ezen felül tárgyalásokat kezdeményezett a műszerek jóvátételi szállításokba való felvételéről”.

Hozzá tehetjük, hogy 1945. január 25-én már megindult műszergyártás és a rádiógyártás is. Wohl Hugó és Forgács Vilmos, akik a zsidóüldözést Wallenberg legközvetlenebb munkatársaiként túlélték, már 1945 januárjában átvették a gyár vezetését. „...A műszerfejlesztés újból megindult, noha mindezt árvízi elöntés, térdig érő sár és hó is akadályozta. Az emberek éjjel nappal bent voltak, répalevest ettek, matracokon aludtak.” - meséli Stiker, Sipos Gyula újságírónak az EMG Híradóban megjelent interjúban. (Az árvíz annyira elöntötte a gyár pincéit, hogy az Egyesült Izzó számos, még a németek elől oda rejtett gépsora is víz alá került, és így „úsza meg”, hogy az oroszok jóvátétel gyanánt a többi gépsorral együtt ezt is elszállítsák.)

Striker György 1947-ben már megállapodott Wohl Hugóval, hogy 1948 augusztusában haza fog költözni, és átveheti az Orion műszergyártási fejlesztéseinek irányítását.

Striker nem akármilyen helyre vágyott Amerikából! Az Egyesült Izzóban és az azzal egy telephelyen működő Orionban (Kremenezky-ben) folyó kutatási munkákról Almássy így ír:

Kb. 1 évet töltöttem az Egyesült Izzó Kutató Laboratóriumában, amelynek ebben az időben Dr. Bay Zoltán volt a vezetője. Rendkívül magasszintű tudományos, szellemi élte folyt a laboratóriumban, amely ma is megfelelné a világszintnek. Bay külön irodalom megfigyelő irodát tartott fenn, amelynek a vezetője Szigeti volt, aki később a magyar Tudományos akadémia tagja lett. Ennek a csoportnak minden tagja vagy Magyarországon vagy külföldön pl. USA-ban egyetemi tanár lett /Nagy Elemér, Bodó Zalán, Takács /USA/. Ugyanez a csoport

foglalkozott már akkor a szilárdtestfizikai kutatással Bay megbízásából.

Striker György 1948-ban belépett az Orionba, és átvette a műszergyártás értékesítésének irányítását, majd később az Orion főmérnöke lett. Ekkor már Wohl Hugó vezérigazgatót és Forgács Vilmos kereskedelmi igazgatót 27 évi Orion gyári (korábban Kremenzky Wolframlámpagyári) vezetői ténykedésük után, 4 éven belül másodszor távolították el az Orion éléről, először a zsidótörvények miatt, másodszor a „tőkések kiszolgálása” miatt. Persze, azért az építendő szocializmusnak is szüksége volt nyelvtudásukra, nemzetközi kereskedelmi tapasztalataikra, és így 1948-ban az Egyesült Izzó és az Orion önálló kereskedelmi jogát is megvonva, az akkor alakuló kereskedelmi vállalatokhoz helyezték el őket vezetőnek, ami a gyárak termékeit volt hivatva értékesíteni. Forgács Vilmos így lett a Ferunion Külkereskedelmi Vállalat vezérigazgató helyettese, míg Wohl Hugó az Elektroimpex Villamossági és Finommechanikai Külkereskedelmi Vállalat vezérigazgatója, és ennek a vállalatnak a profiljába került rádióexport is.

Az Oriont 1948-ban államosították, és az Egyesült Izzó tulajdonosi státuszával együtt megszűnt a kutatás fejlesztési együttműködés is a két gyár között.

Az Orionban a műszergyártás nagyon fellendült, de a rádiógyártás mellett kardoskodó vezetők ezt nem nézték jó szemmel és a műszergyártás leállítását javasolták. Hiszen a műszergyártás a gyár termelésének darabszámban csak 2%-t és bevételének is csak 8%-t jelentette, viszont 45 mérnököt alkalmaztak.

Striker György javaslatára, aki akkor már az Orion főmérnöke volt, a műszergyártás 1950-ben kivált az Orionból, és a 20 fős induló létszámmal megalakíthatta az Egyesült MÉRŐműszer és Készülékgyárat (EMG).

Magyar Tudományos Tanács
Mérésügyi Bizottsága

B u d a p e s t

Tárgy: ORION N.V. elektronikus műszerfejlesztési és gyártási programjának biztosítása és felfejlesztése.

Elektronikus műszergyártásunk súlypontja a fenti cégnél van. Dacára annak, hogy úgy a hazai, mint az exportszükségletek állandóan emelkedő követelményekkel lépnek fel a téren és a közeljövő ipari kutatási program nagyarányú kísérleti munkát és káderképzést követel meg, ezen követelmények teljesítése részint tárgyi, részint organizációs és személyi okokból az ORION-nál jelenleg nem látszik biztosítottnak.

Javasolom ezért, hogy a Méréstechnikai Bizottság vizsgálja meg ezt a kérdést és tegye meg az intézkedéseket az elektronikus műszer-kutatásnak és gyártásnak az ORION N.V.től való minél előbbi leválasztása és egy önálló Elektronikus Mérőműszer és Készülékgyár alapításának érdekében. Javasolom továbbá, hogy ezen új gyár alapításáig és üzembehelyezéséig is biztosítsák az ORION-nál jelenleg túlzsúfolt és elégtelen kutatási és tervezési munka felfejlesztése oly módon, hogy ezen laboratórium alapterületbeni és személyzeti bővítése haladéktalanul megoldást nyer még akkor is, ha erre csak a kísérleti és kutatólaboratórium tágasabb helyre való költöztetése ad módot.

Javaslataim részletes alátámasztására mellékletben csatolok egy "Feljegyzést" és egy "Költségvetést és ütemtervet".

1949. november 20.

Striker György s.k.

Az új vállalatnak sikerült Striker főmérnöksége alatt az ötvenes évek során sikeres önálló profilú, piacképes nagyvállalattá fejlődnie, és ez a töretlen működés egész az 1989-es rendszerváltásig tartott, de 1954-től már Striker nélkül. Ki is hihette azt, hogy valaki Amerikából hazatérve megússza büntetlenül az ötvenes éveket. Szerencséjére nem járt úgy, mint a Standard perben halára ítélt vezetők. Striker 1953-ban csak egy év felfüggesztet börtönbüntetést kapott terv csalás ürügyén. Mikor a negyedik vezérigazgatóját leváltották, neki is mennie kellett.

„1954-ben azonban fejre állt a gyár, nem sikerült a tervet teljesíteni. Akkor elővették a Letztert, a nyakába varrták még valami flört ügyét is, és menesztették. Viszont, ha Letzter megy, akkor a Strikernek is mennie kell, mondták, mert az tűrhetetlen, hogy már a negyedik igazgatót egye meg... A Letztert meneszteni kellett és a Strikert nem lehetett otthagyni. Hogy néz az ki, hogy az, aki még nem is párttag (többször is visszautasítottak!), ilyen erősen üljön a nyeregben, és negyedik igazgatót eméssze már meg? Olyan igazgatót nem tudunk találni, aki a Strikkerrel kijön, mert a Striker összeférhetetlen!”-írja egy interjúban Stiker a leváltásáról, de elhivatottságát a műszerfejlesztés iránt nem adta fel.

Striker nevéhez fűződik a szakmában nagyon nagyra tartott, a hetvenes években mégis felszámolt műhely, a Méréstechnikai Központi Kutató Laboratórium (MKKL) megalapítása is. Alapító főtítkára volt a Méréstechnikai és Automatizálási Tudományos Egyesületnek (MATE) is. Kezdeményezésére 1957-ben Magyarországon alakult meg a Nemzetközi Méréstechnikai

Szövetség (IMEKO), amelynek titkársága Budapesten működik. 1985-ig Striker volt a szervezet főtitkára.

1960 és 1975 között a Budapesti Műszaki Egyetem műszer- és mérés technika tanszékén tanított. Tudományos és tudományszervezői munkásságát angol és amerikai szakmai szervezetek tiszteletbeli tagsággal honorálták.

89 éves korában, 1992. szeptember 30-án hunyt el Budapesten.

Forgács András gyűjtése 2021.